

Jutarnji list, 23.10.2015.

DOKTOR ZA DVORCE

STANJE KULTURNE BAŠTINE

Dvorci nam propadaju, a mogli bismo na njima dobro zarađivati

Novi Dvori klanječki

Autor: [Korana Sutlić](#)

Objavljeno: 23.10.2015

Ekspert za krajobraznu arhitekturu, kojeg zovu i doktorom za dvorce, govori o njihovom neiskorištenom potencijalu

I dok mnogi zgrade i građevine, koje su kulturno dobro, vide kao veliki teret, akademik Mladen Obad Šćitaroci, profesor na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu, upravo u kulturnom naslijeđu vidi našu budućnost, kulturni, ali i ekonomski resurs. Smatra da se naslijeđe mora gledati i očima menadžera. M. Obad Šćitaroci najpoznatiji je po svojoj knjizi "Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja" te ga zovu "doktorom za dvorce".

U Hrvatskoj je mnogo kulturnog naslijeđa ugroženo, propada.

- Osim dvoraca, koji se često spominju kao primjer, u ugroženu baštinu spada i industrijsko naslijeđe, fortifikacijske građevine te ruralna tradicionalna arhitektura. Ne postoji dovoljna svijest o tome da graditeljsko naslijeđe može ponuditi bolje i atraktivnije ambijente nego gradnja novog. Brigu o naslijeđu najčešće svodimo na zaštitu građevina, međutim zaštita ne znači puno ako ne slijedi aktivni dio, što podrazumijeva brigu i mogućnost novog života, suvremeno korištenje. Naslijeđe ne smije biti stavljeno pod stakleno zvono nego ga treba koristiti, jedino tako opstaje.

Dobri primjeri

U njemu se, smatrate, krije i ekonomsko bogatstvo?

- Naslijeđe koje imamo, a ono potvrđuje 25 stoljeća urbane kulture na tlu Hrvatske, ako računamo kontinuitet naselja još od Ilira i prvih grčkih naselja pa do danas, resursi su neslučenih mogućnosti. Mnogi koriste kulturno i prirodno naslijeđe za ostvarenje prihoda. Može se ostvariti dohodak, ali naslijeđe se mora obnavljati, koristiti i unaprjeđivati. Nažalost, ne prepoznamo ga kao važan razvojni resurs.

Zašto sve to nije bolje iskorišteno u Hrvatskoj? Što napraviti?

- U svijetu je prepoznata važnost gospodarskog korištenja naslijeđa. Aktualno je upravljanje kulturnim dobrima. Započelo je to s naslijeđem pod zaštitom UNESCO-a, a širi se na nacionalne razine. Kod nas se čine tek pionirski koraci, presporo, za kulturno naslijeđe nedovoljno. Treba izraditi planove upravljanja na temelju urbanističkih i konzervatorskih planova i projekata. Preduvjet je valorizacija naslijeđa, vizija i strategija unaprjeđenja i revitalizacije. Planovi upravljanja kulturnim naslijeđem svojevrstni su menadžment planovi – kombinacija ekonomije, prostornog planiranja, arhitektonske obnove i konzervacije naslijeđa s ciljem postizanja održivosti, samofinanciranja. Postoji kod nas i dobrih primjera očuvanja i korištenja kulturnih dobara, ali u mnoštvu naslijeđa to su malobrojni primjeri pa ne možemo biti zadovoljni. Zahvaljujući prijavi za EU fondove neki gradovi i općine uspjeli su nešto provesti. Međutim, radi se o pojedinačnim slučajevima, a ne o sveobuhvatnim osmišljenim projektima kakve bi trebalo pokretati na razini Hrvatske.

Što su neki od problema koji to sprečavaju?

- Ne postoji valorizacija naslijeđa. Ne može se sve sačuvati, niti je sve jednako vrijedno. Ako nešto mora propasti, neka onda ne propadaju najvrjednija kulturna dobra. Dok nema valorizacije, nerijetko se događa da najvrjednija baština propada, čak i ona u državnom vlasništvu, na primjer dvorac Opeka.

Važnost ambijenta

Koji su dvorci nepravедno zapušteni?

- Mnogo ih je, primjerice: Opeka, Oroslavje, Stubički Golubovec, Jastrebarsko, Brezovica i mnogi drugi. Jedan od njih je i Novi dvori cesargradski/klanječki iz 1603. godine, ranobarokni dvorac bana Tome Erdödyja, koji je pobijedio Turke kod Siska 1593. U tom je dvorcu živio i umro Antun Mihanović. Odavno je ruševina. Šteta da prije pola stoljeća nije prihvaćen prijedlog obnove i prenamjene u Galeriju Antuna Augustinčića.

Poznato je da je stanje s dvorcima loše i da propadaju kontinuirano.

- Mnogi su prazni. Oko 50 posto je u lošem stanju i bez trajne i odgovarajuće namjene, a 30 posto je gotovo ruševno. Potrebna su velika ulaganja u njihovu obnovu, a potom i za održavanje. Europski fondovi daju novac za obnovu jedino ako projekt može biti održiv, ako može postati pokretač razvoja u svom kraju. Trebaju nam pripremni projekti, prostorno programski scenariji mogućnosti prenamjene naslijeđa. Ne mogu svi dvorci biti hoteli, još manje muzeji. Važan je ambijent i okolna ponuda. Treba uspostaviti mrežu dvoraca i drugog kulturnog i prirodnog naslijeđa. Nije dovoljna dostupnost samo automobilom, već i javnim prijevozom. Moraju i ceste biti uređene, nažalost nisu.

Što u tome znači ponovno smanjenje novca za spomeničku rentu?

- Do sada se naslijeđe malo i sporo obnavljalo, a još će manje ako se smanji renta. Ali, i s manje novca se može puno napraviti ako se novac namjenski koristi. S obzirom na ono što je obnovljeno, novac od spomeničke rente vjerojatno je odlazio za pokrivanje drugih rashoda, a na štetu ionako propadajuće baštine. Izgleda da će i nadalje hrvatska baština propadati.

Odmak od stereotipa

Što bi se još dalo napraviti?

- Nedostaje sustavna i smišljena revitalizacija i suvremeno korištenje graditeljskog naslijeđa. Napravimo pilot projekte na razini države u suradnji sa županijama i gradovima/općinama, a onda i dugoročne planove. Razvoj i unaprjeđenje naslijeđa nije moguće rješavati administrativnim pristupom. Potrebna je vizija i novi pogledi, odmak od stereotipa. Okupimo vrsne stručnjake, potrebna je politička volja, pozovimo medije da svi zajedno stvorimo pozitivno ozračje u društvu te zapušteno i zaboravljeno naslijeđe učinimo ishodištem razvoja, prihoda i novih radnih mjesta, a istodobno da očuvamo naslijeđe kao dio hrvatskog identiteta.

Organizirate znanstveni skup Prostorne i razvojne mogućnosti kulturnog naslijeđa, koji je počeo jučer. Na skup je stiglo više sudionika nego se očekivalo. Iz 21 zemlje i sa 39 sveučilišta. Kako tumačite veliku zainteresiranost?

- Očito smo dobro odabrali temu koja je aktualna u mnogim zemljama. Svi posjeduju brojno naslijeđe, svi ga žele sačuvati i koristiti. Svjetski je aktualna tema ponovne uporabe povijesnih zgrada i cjelina.